

APLICAREA UNEI METODE COMPLEXE ÎN RESTAURAREA UNUI MANUSCRIS DE SECOLUL XVIII DIN COLECȚIILE MUZEULUI OLTENIEI

CRISTINA GAȘPAR

Manuscrisele, documentele, tipăriturile reprezintă una din modalitățile principale de păstrare a datelor privind evenimentele istorice sau momente cu diferite semnificații.

Manuscrisul "Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii" inventariat la nr. 53, aparține Muzeului Olteniei și se constituie într-un document valoros pentru istoria țării noastre.

Deși este considerat o copie a unei istorii scrise valoarea manuscrisului este dată de faptul că nu s-au păstrat originalele manuscrite, ale unor încercări de realizare a istoriei românilor. Ele s-ar putea încadra într-o perioadă cunoscută în istoria Țării Românești, drept epoca brâncovenească.

Însemnările pe care le conține dovedesc că a fost lecturat și probabil comentat de multe persoane prin mâna cărora a trecut. El reprezintă de fapt copia unei istorii a Țării Românești, de la întemeierea orașului Curtea de Argeș până în anul 1653.

Pe baza însemnărilor făcute s-a putut stabili că a fost copiat în sec. XVIII până în anul 1760, când este datată cea mai veche însemnare. În anul 1760 manuscrisul se afla în posesia părintelui Moș Popa Paraschivei ot Slănic și era citit de Apostol Dascălul Ploieștean; acesta ne precizează că manuscrisul se afla în anul respectiv la Slănic, localitate în actualul județ Prahova. De acolo a circulat în multe părți dar date sigure sunt că în 1783 aparținea lui Nicolae Furduescă care probabil era din părțile actualului județ Dolj.

Manuscrisul s-a păstrat la Craiova în familia Furduescă până în sec. XIX, de unde a fost preluat de Muzeul Olteniei în anul 1948.

Manuscrisul a ajuns în colecția muzeului incomplet având lipsă începutul, sfârșitul, precum și file din interior. El conține 93 file grupate în 14 fascicule, ca material suport s-a folosit hârtie fabricată manual cu linii de apă orizontale și filigran vizibil la fila 50 în zona cotorului. Textul manuscrisului este scris în limba română cu caractere chirilice. A avut o stare de conservare precară, deoarece prezenta numeroase pete de murdărie grosieră, de ceară, halouri de umezeală, pierderi de material suport purtător de informație scrisă de cca 50% la unele file, franjurări, plieri, fisurări ale materialului în zona tranșei frontale.

De asemenea a fost prezent atacul microbiologic, pete de mucegai, găuri de zbor, etc.

Lucrarea de față își propune să arate modul în care s-a efectuat restaurarea și conservarea acestui manuscris în conformitate cu principiile unei restaurări științifice. Pentru stabilirea diagnosticului și fixarea tratamentului, lucrarea a fost investigată într-un laborator de analiză specializat, urmărindu-se:

1. Determinarea compoziției materialului suport, care a dus la concluzia ca manuscrisul este realizat pe o hârtie obținută din fibre textile.

2. Determinarea ph-ului hârtiei, factor ce influențează rezistența în timp s-a folosit metoda cu hârtie indicatoare tip MERCK. Determinarea ph-ului s-a realizat atât în zona sănătoasă unde $ph=6,8$, cât și pentru zona afectată unde $ph=5$.

3. Determinarea gradului de încheiere. În zonele afectate de umezeală și acelea intens colorate, determinările au pus în evidență la unele file o încheiere medie iar la altele un grad foarte mic de încheiere.

4. Testul solubilității cernelurilor folosite care a dus la concluzia că cerneala este de carbon și ferogalică și s-a determinat o solubilitate mare a cernelurilor în apă.

5. Analize biologice care au determinat prezența impurităților organice date de agenții biodeterioactivi (colonii de mucegai negru în zona cotorului), găuri de zbor de la atacul biologic.

Astfel s-a ajuns la concluzia că manuscrisul a suferit degradări fizico-chimice, mecanice, biologice (datorate insectelor). În urma acestor analize s-au aplicat următoarele metode de restaurare:

1. Curățirea fibrelor, operație ce urmărește îndepărtarea impurităților și petelor de pe hârtie. Această curățire s-a realizat într-o primă etapă printr-o curățire mecanică cu pensula și praf de gumă, iar într-o a doua etapă printr-o curățire umedă care a urmărit îndepărtarea impurităților și petelor de pe hârtie, corectarea ph-ului, revitalizarea hârtiei prin rearanjarea fizică a fibrelor de celuloză.

Datorită solubilității cernelurilor, curățirea umedă s-a realizat pe cristal cu soluție hidroalcoolică: 1:1 prin tamponare dinspre interior spre exteriorul filei în final au fost clătite cu apă curentă.

După aceasta operație s-a putut observa îndepărtarea petelor și impurităților și o corectare a ph-ului.

Operația de curățire prin metode umede duce la pierderea unei cantități importante a agentului de înclieiere, de aceea se impune o primă metodă de consolidare a hârtiei: reînclieierea cu un adeziv corespunzător și anume NaCMC (sarea de sodiu a carboximetilcelulozei) în soluție de 2%, operație ce s-a realizat prin pensulare pe o placă de sticlă, mai întâi pe o parte a filei iar după uscare pe cealaltă parte a filei. După uscare filele au fost supuse unei presări intermediare fiind astfel pregătite pentru ultima operație de restaurare și anume: consolidarea fisurilor și a găurilor de zbor, completarea părților lipsă cu hârtie japoneză prin metoda la dublu.

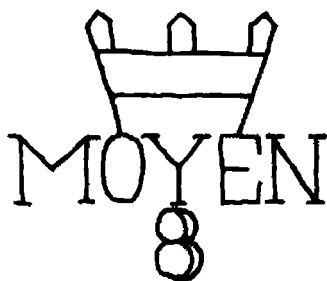
Aplicarea acestei metode cere respectarea anumitor norme de lucru și anume: păstrarea integrală a părților scrise, folosirea unei hârtii japoneze compatibilă cu hârtia originală, în cazul de față s-a folosit hârtie japoneză de 30 g / m² și vâl japonez, așezarea hârtiei de restaurat pe suprafața lipsă potrivit direcția fibrelor ei la fel cu cea a fibrelor manuscrisului.

Ultima etapă a operației de completare o reprezintă înlăturarea surplusului de material și vâl precum și fixarea marginilor cu adeziv și netezirea marginilor cu un fâltuitor de os. După toate aceste operații filele au fost introduse între hârtii de filtru în presă timp de 30 zile, aceasta având rolul de reasezare și întindere a fibrelor.

Procesul de restaurare a redat manuscrisului sănătatea, asigurând totodată menținerea în timp a durabilității lui, păstrat în condiții microclimatice adecvate.

Bibliografie:

- Lucrare efectuată în cadrul Laboratorului Zonal Craiova- program de perfecționare.
- Repertoriul manuscriselor de cronică interne (sec XV-XVIII) privind Istoria României.
- Probleme de patologie a cărții. vol.3
- Revista muzeelor și monumentelor, nr. 5, 1978.
- Analizele chimice și biologice au fost efectuate de chimist Lungu Teodora-Laboratorul Zonal de Restaurare.
- Cristina Bibire, Nicoleta Vornicu, Metode moderne utilizate în studiul documentar al tipăriturilor vechi și rare, în Știința, tehnica și arta conservării și restaurării patrimoniului cultural, vol. II, 1998, p. 175.
- Nicoleta Vornicu, Cristina Bibire, Studiul degradării microbiene a ligninei și celulozei, op. cit., p. 191.

- FILIGRAN -

"Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii"

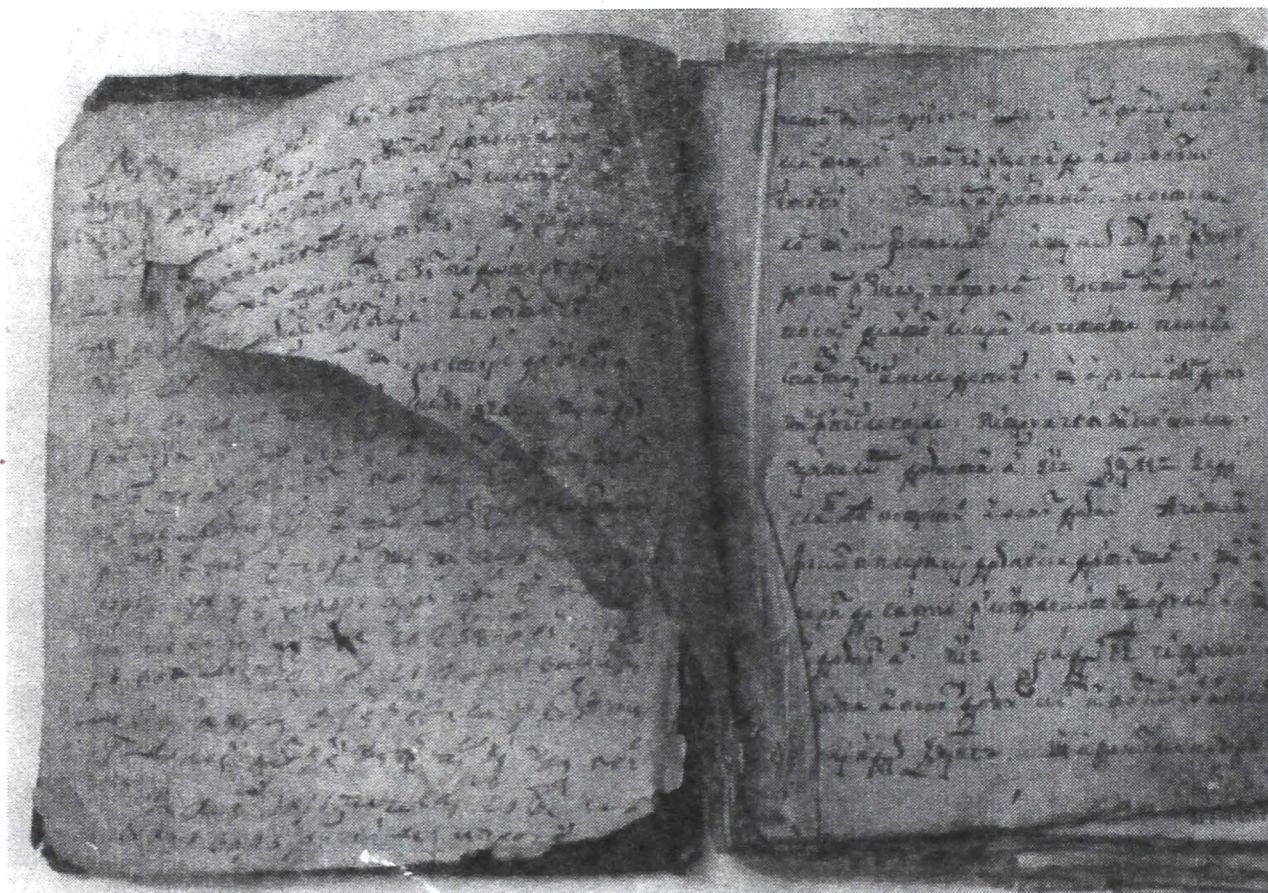

Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii
Fila 1. Înainte de restaurare

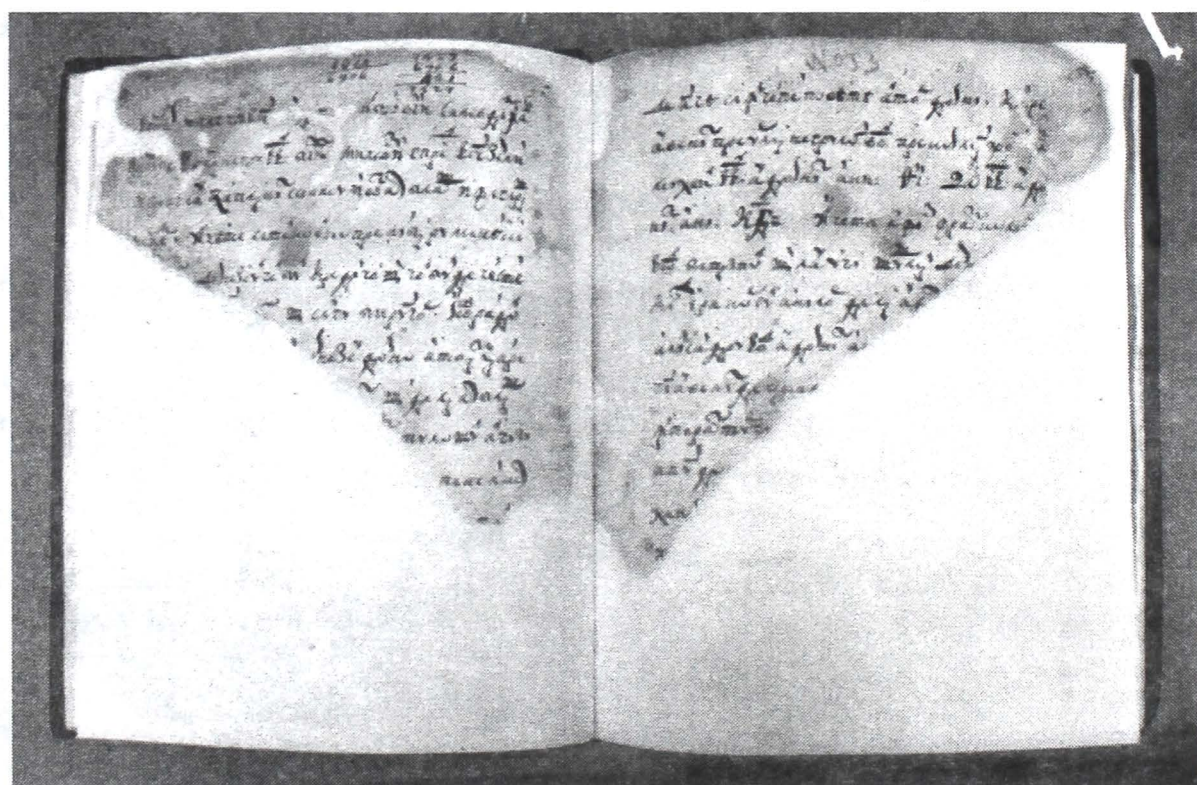

Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii
Fila 1. După restaurare

Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii
Filele 2,3. Înainte de restaurare

Istoria Țării Românești de când au descălecat creștinii
Filele 2,3. După restaurare